

vizibile pe brățara ce poartă la mîna dreaptă). Prin căsătorie era cumnată cu tatăl actorului C. Nottara și mătușă a acestuia. Chladeck a trebuit să execute portretul după moartea personajului, împrejurare în care rudele, amintindu-și că nu au nimic ca reprezentare a celei dispărute, îi comandă artistului.

Se poate urmări în portret efortul făcut de Chladeck de a realiza o operă valabilă în atari condiții de lucru. Poate mai mult decît în alte portrete, aici este accentuată rigiditatea și uscăciunea, care se explică prin condițiile în care a realizat portretul.

7. Într-un *Portret de femeie*¹³, N. Livaditti realizează o operă de fast vestimentar, punind accentul pe calitatea și însușirile materiei vestimentare (culoare, transparență, strălucire). Portretizata este Elena Mavrogheni, prima soție a lui Petru Mavrogheni, om politic și personalitate financiară a României.

Născută Las Vélas (Spiro Paul), familie de mari bancheri din Atena, Elena Mavrogheni moare de tuberculoză la vârsta de 33 ani lăsînd 5 copii. În galeria portretelor de N. Livaditti, personajul apare acum fără acea mărunță și firească nedumerire pe care o avem în fața unui chip necunoscut și dacă sub raportul considerațiilor estetice personajul nu interesează, credem că în pictura secolului al XIX-lea, cînd portretul este la modă, nu este lipsit de utilitate să cunoaștem persoanele pictate de artist care îi formau clientela, protectorii și chiar prietenii.

8. Un *portret de bărbat*¹⁴ realizat de C. Lecca este definit printr-o manieră mai originală de recuzită decît procedeele obișnuite de caracterizare întîlnite în portretistica veacului al XIX-lea. Portretul are în stînga o inscripție care cuprinde un fragment melodic în vechea notație muzicală și între rîndurile căreia este intercalat numele de Gheorghios Hrisafides scris în grecește. Fragmentul muzical este un fel de imn de cinstire al numelui celui portretizat.

Acest fragment melodic este de fapt caracterizarea portretului și o modalitate mai originală de prezentare a personajului ceea ce ne face să semnalăm lucrarea sub aspectul identificării numelui și al manierei în care C. Lecca își definește modelul.

Prin descifrarea¹⁵ din tăcerea trecutului a unor chipuri și fapte trezite la o viață cuprinsă în slove, încercăm să privim, dacă este posibil, mai scrupulos ceea ce au reușit artiștii acestei epoci academice să redea din personalitatea portretizatului și limitele fiecăruia în parte.

¹³ Ulei pe pînă, 0,865 x 0,700. Nesemnat, nedatat. Inv. nr. 4694.

¹⁴ Ulei pe pînă, 0,730 x 0,610. Nesemnat, nedatat. Inv. nr. 4328.

¹⁵ Mulțumim pe această cale tuturor celor solicitați de noi, care au avut amabilitatea să ne transmită oral ori în scris datele ce le cunoaștem despre portretele achiziționate de muzeu cum și celor care ne-au dat informații necunoscute nouă despre operele existente în Galeria Națională: Alice Gruman, V. T. Ionescu, Iulian Kalinoschi, prof. C. I. Păun, Paulette Stoenă, Maria Vasilescu și Elena Zamfirescu.

REFERIRI

LA DEPISTAREA

LUCRĂRILOR DE ARTĂ

ÎN

COLECȚIILE PARTICULARE

DIN

MUNICIPIUL CONSTANȚA

FLORICA POSTOLACHE

Complexă și variată, munca lucrătorului de muzeu cuprinde în sfera sa și preocuparea pentru o cunoaștere din ce în ce mai extinsă a valorilor artistice existente încă în colecțiile particulare. Depistarea și identificarea lor, precum și întocmirea unei evidențe științifice a lucrărilor de pictură, sculptură sau grafică din sectorul particular solicită atenția, cunoștințele și prezența muzeografului, pretutindeni acolo unde ele se află.

Cunoașterea acestui patrimoniu artistic cu circuit închis oferă posibilitatea scoaterii operei valoroase de artă din anonimat, valorificarea superioară a ei și a unor perioade din creația artistului plastic ce o semnează, elucidarea unor semne de întrebare cu privire la opera acestuia sau, în sfîrșit, punerea în lumină o dată în plus a valorii și locului lui în cadrul școlii românești de artă. Importanța cunoașterii valorilor de artă din sectorul particular mai constă și în aceea că în acțiunea de valorificare a operelor prin expoziții retrospective, lucrările colecțiilor pot fi

incluse în expunere sau dau posibilitatea organizatorilor de a-și lărgi și întregi studiul și concluziile lor asupra activității creatoare a artistului reprezentat în retrospectivă.

Cu ocazia organizării retrospectivei N.N. Tonitza (1964) de către Muzeul de Artă al R.S.

Constantin Daniel: Femeie în roșu.

România, lucrările *Portret de fetiță* din colecția dr. M. Iustian; *Desen*, tuș — colecția Iancu Jean; *Peisaj*, acuarelă, colecția dr. Dima și *Peisaj (Mangalia)*, acuarelă, colecția M. Mărăcineanu au folosit ca material de studiu colectivului organizator al expoziției, unele fiind menționate în catalog.

În sfârșit cercetarea colecțiilor particulare de către specialistul din muzeu scoate opera de artă în afara pericolului degradării datorită unor condiții de conservare uneori necorespunzătoare, prin intervenția promptă a muzeografului și prin grija muzeului de a o propune restaurări, acolo unde este absolută nevoie.

Munca de teren depusă de către colectivul muzeului nostru în decurs de 2 ani a dus la cunoașterea plină în prezent, a peste 60 de lucrări, supuse regimului complex de evidență științifică muzeală.

Colecțiile cercetate de noi grupează opere de pictură și grafică semnate de Theodor Aman — *Portret de femeie* lucrare care a figurat la expozițiile postume ale artistului din 1892 și 1894; Nicolae Grigorescu — *Portret de țărăncă*, *Luminis în pădure* și *Casă țărănească*; Ștefan Luchian — *Flori*; Nicolae Vermont — *Portret de femeie* (1912); Ștefan Popescu — *Peisaj* (1915), similar ca subiect, factură plastică și data executării cu lucrarea *Vedere panoramică* din Muzeul de artă Dobrogea; Gh. Petrașcu — *Peisaj marin* (1917) și *Casă la țară*; Fr. Șirato — *Peisaj dobrogean*; N. N. Tonitza — *Desen*, acuarelă (datat «Kirdjali 1916 »); Th. Pallady — *Peisaj*; C. Ressu — *Portret de fetiță*; Vasile Popescu — *Peisaj Balci* (1937); apoi C. Baba cu un *Portret de fată*; Al. Ciucurencu cu *Femeie în interior* (1935), lucrare înrudită ca dată, subiect, punere în pagină și subtilitate coloristică cu *Nud* (1935) din expunerea muzeului nostru ș.a.

În această acțiune, considerăm ca cea mai interesantă realizare depistarea a trei lucrări de pictură — un *Autoportret* și două portrete de femeie — lucrare cu peste 100 de ani în urmă de pictorul bănățean Constantin Daniel (1799—1873). Semnalate de către Ioachim Miloia în 1932, lucrările se socoteau pierdute.

În *Autoportret* (ulei pe pînză lipită pe lemn, 575 × 470, nedatat, nesemnat) pictorul, dator unor învățăminte renaștentiste de punere în pagină și ecleraj, s-a portretizat cu pensula în mână — atribut al meseriei sale.

Portretul *Femeie în roșu* (ulei pe pînză, 575 × 465, nesemnat, nedatat), dă măsura posibilităților sale de meșteșug în redarea îndeosebi a specificității materialelor (voal, stofă, dantelă) și de realizare a valorii picturale a culorilor prin lumini ce îmbogățesc tonurile de roșu și negru.

A treia lucrare, *Femeie rugindu-se* (ulei pe pînză, 685 × 515, semnat dreapta jos C. Daniel — prin zgiriere și — datat: 1862), reprezentînd pe însăși Sofia Dely, soția pictorului, este o realizare mai tirzie care trădează unele șovăieli ale artistului.

Totodată am depistat și unele falsuri care circulă în număr destul de mare. Între acestea, lucrarea *Cap de fetiță* (pastel) considerat ca aparținînd lui N.N. Tonitza a putut fi calificat cu certitudine ca fals, după semnătura, după linia conturului, a rezolvării volumelor și coloritului.

Evident, activitatea noastră în acest domeniu nu are un punct de încheiere. Continuarea ei cu mai multă atenție poate duce la descoperiri din ce în ce mai interesante și la îmbogățirea patrimoniului artistic al muzeului prin noi și valoroase achiziții.